JOURNAL OF LANGUAGE, RELIGION AND CULTURE LRC
วารสารภาษา ศาสนา และวัฒนธรรม
ISSN 2697-5637 (Online)

“แซ่” สัญลักษณ์ความเป็นจีนของชาวไทยเชื้อสายจีนในสังคมไทย

“Sae” A Symbol of Chinese Identity among Thai-Chinese People in Thai Society

ธุมวดี สิริปัญญาฐิติ[1]
Thumwadee Siripanyathiti[1]
[1]วิทยาลัยจีนศึกษา มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
[1]College of Chinese Studies, Huachiew Chalermprakiet University
E-mail : thumwadee.siri@gmail.com (Corresponding author)

Received: *November 27, 2025* *Revised:* *February 7, 2026* *Accepted:* *February 25, 2026*

บทคัดย่อ

“แซ่” เป็นสัญลักษณ์สำคัญทางวัฒนธรรมที่สะท้อนถึงรากเหง้า ความเป็นมา และชาติกำเนิดของชาวจีนในสังคมไทย โดยทำหน้าที่เป็นเครื่องบ่งชี้ความสัมพันธ์ทางเครือญาติ การสืบเชื้อสายและการธำรงอัตลักษณ์ร่วมของชุมชนไทยเชื้อสายจีนในประเทศไทย การคงอยู่ของแซ่มีบทบาทสำคัญในการยึดโยงกลุ่มชาติพันธุ์ให้มีความเข้มแข็ง และส่งเสริมการรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีจีนให้สืบต่อไปยังลูกหลาน แม้ว่าการใช้นามสกุลตามแบบไทยจะเข้ามาแทนที่แซ่ดั้งเดิม แต่แซ่ยังคงปรากฏในรูปแบบเสียงอ่านหรือเป็นส่วนหนึ่งของนามสกุลที่ตั้งขึ้นใหม่ แสดงให้เห็นถึงการปรับตัวของชาวจีนโพ้นทะเลในสังคมไทย ขณะเดียวกันก็ยังรักษาอัตลักษณ์ดั้งเดิมของตนไว้ได้อย่างกลมกลืน

คำสำคัญ: แซ่; สัญลักษณ์ความเป็นจีน; ชาวไทยเชื้อสายจีน; สังคมไทย

Abstract

“Sae”, the Chinese surname, serves as a significant cultural symbol reflecting the roots, history, and origin of the Chinese people in Thai society. It functions as an indicator of kinship, lineage, and the maintenance of a collective identity for the Thai-Chinese community in Thailand. The persistence of “sae” plays a crucial role in strengthening ethnic bonds and promoting the

continuation of Chinese customs and traditions to subsequent generations. Although the adoption of Thai-style surnames has replaced the traditional "sae," it still appears in its phonetic form or as part of newly established surnames. This illustrates the adaptation of overseas Chinese in Thai society while harmoniously preserving their original identity.

Keywords: Sae; Symbolism of Chinese Identity; Thai-Chinese People; Thai society

1. ที่มาของแซ่ (姓氏)

"แซ่" เป็นคำที่ใช้เรียกในชนเผ่าที่มีบรรพบุรุษเป็นผู้หญิง ในสมัยโบราณยุคสังคมมาตาธิปไตย (母系社会) และยังไม่มีการกำหนดความสัมพันธ์เรื่องเพศหรือความสัมพันธ์ของคู่ครองที่ชัดเจน เด็กที่เกิดมาจึงรู้จักเพียงแม่ผู้ให้กำเนิดแต่ไม่รู้จักพ่อ จึงใช้แซ่ตามฝ่ายแม่

ตัวอักษรจีนคำว่า "แซ่" (姓) เป็นอักษรประเภทรูปควบเสียง (形声字) ประกอบขึ้นจากอักษรตัว "女" ทำหน้าที่สื่อความหมายและอักษรตัว "生" ทำหน้าที่บอกเสียงอ่าน ในสมัยโบราณอักษรตัว"姓"ยังเป็นสัญลักษณ์ที่แสดงถึงการมีบรรพบุรุษเป็นผู้หญิงเหมือนกัน สังเกตได้จากแซ่ของชาวจีนที่มีมาตั้งแต่ยุคโบราณล้วนมีอักษรตัว "女" ประกอบอยู่ (Zhang Gang, 2004, pp.14-17)

นอกจากนี้ ยังพบร่องรอยหลักฐานที่ยืนยันว่า "แซ่" (姓) เป็นอักษรที่เกิดขึ้นตั้งแต่ยุคแรก กล่าวคือ มีการพบอักษรตัว "แซ่" (姓) ปรากฏอยู่บนอักษรกระดองเต่า - กระดูกสัตว์ (甲骨文) ยุคชุนฉิว (春秋时期 ประมาณ770-476 ปี ก่อนคริสต์ศักราช) มีอักษรโบราณ "แซ่" (姓) ปรากฏอยู่บนเครื่องดนตรีสำริด ในยุคจั้นกั๋ว (战国时期 ประมาณ 476-221 ปี ก่อนคริสต์ศักราช) ยังพบตัวอักษรตัว "แซ่" (姓) สลักอยู่บนศิลา และในยุคสามก๊ก (三国时代 ประมาณ ค.ศ. 220-280) ก็มีปรากฏเช่นเดียวกัน ซึ่งอักษรจีนตัว "แซ่" (姓) ที่พบ ล้วนมีอักษรตัว "女"กับ "生" ประกอบกันเพื่อใช้สื่อความหมายว่า ผู้หญิงเป็นผู้กำเนิดแซ่ (Xu Junyuan, Zhang Zhanjun, & Shi Yuxin,1991, p.1)

อักขรานุกรม 说文解字[1] ของ XU SHEN (许慎) กล่าวว่า แซ่ คือสิ่งที่มนุษย์มีตั้งแต่ถือกำเนิดขึ้นมา โดยมาจากในสมัยโบราณที่มารดาของเทพบนสวรรค์ ได้รับพลังจากฟ้าแล้ว

[1] แต่งโดย XU SHEN (许慎) เป็นพจนานุกรมจีนเล่มแรกที่มีการวิเคราะห์รูปอักษร และศึกษาที่มาของตัวอักษรอย่างเป็นระบบ โดยจัดแบ่งอักษรตามตัวอักษรและส่วนประกอบ (边旁) ออกเป็น 540 หมวด จัดเรียงตามหมวดอักษร (部首)

ได้ตั้งครรภ์ให้กำเนิดบุตรขึ้น เด็กที่เกิดขึ้นมาเรียกว่าบุตรของสวรรค์ และเพราะการเกิดของมนุษย์เกี่ยวข้องกับแม่ จึงใช้ตัว “女” มาประกอบกับ “生” เพื่อสื่อความหมายของ“姓 หรือ แซ่” ดังนั้น แซ่ของชาวจีนในสมัยโบราณจะมีอักษรตัว “女” ประกอบอยู่ด้วย เช่น จี (姬) เจียง (姜) ซื่อ (姒) อิ๋ง (嬴) และ เฟย (妃) เป็นต้น (He Xiaoming, 2003, pp. 58 - 61)

นอกจาก “แซ่” (姓) แล้ว คนจีนยังมีการใช้ “ชื่อตระกูล” (氏) โดย “แซ่” (姓) ถือเป็นสิ่งที่ใช้บ่งชี้ความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันทางสายเลือด ส่วน “ชื่อตระกูล” (氏) คือ กิ่งก้านสาขาที่แตกออกมาจาก “แซ่” เพราะเมื่อมีลูกหลานมีมากขึ้นและกระจายแยกย้ายไปตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ต่าง ๆ จึงต้องมีการตั้งชื่อเรียกขานเฉพาะของกลุ่มตนเองขึ้นเรียกว่า “ชื่อตระกูล” (氏) (Xu Junyuan, Zhang Zhanjun, & Shi Yuxin,1991, p.8) “ชื่อตระกูล” (氏) เริ่มเข้ามามีบทบาทสำคัญอย่างมากเมื่อเข้าสู่ยุคปิตาธิปไตย เพราะถือเป็นสัญลักษณ์ที่บ่งบอกถึงการสืบทอดสายตระกูลทางฝั่งพ่อ (Zhang Gang, 2004, p.17)

ตำรา 通志·氏族略[2] ของ ZHENG QIAO (郑樵) นักวิชาการประวัติศาสตร์สมัยราชวงศ์ซ่งใต้ (南宋) ได้อธิบายความแตกต่างของแซ่กับชื่อตระกูลไว้ว่า ในช่วงยุคราชวงศ์เซี่ย ซาง โจว แบ่งคำใช้เรียกแซ่เป็น “ผู้ชายจะเรียกชื่อตระกูล (氏) ส่วนผู้หญิงจะเรียกแซ่ (姓)” นอกจากนี้ ชื่อตระกูล ยังมีความสำคัญที่ใช้แบ่งแยกฐานะความสูงต่ำทางสังคม กล่าวคือ กลุ่มชนชั้นสูงจะมีชื่อตระกูล (氏) ส่วนชาวบ้านทั่วไปมีเพียงแค่ชื่อ ตัว (名) ดังนั้น จึงใช้แซ่ (姓) แทนการเรียกชื่อตระกูล แต่ไม่สามารถเรียก ชื่อตระกูล (氏) แทนแซ่ (姓) ได้

ด้วยเหตุนี้ สมัยโบราณแบ่ง “แซ่” (姓) ออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ แซ่เดียวกัน (同姓) แซ่ต่างกัน (异姓) และแซ่ที่ไม่มีความเกี่ยวข้องกัน (庶姓) ในการแต่งงานของชาวจีน ผู้ที่มีชื่อตระกูล (氏) เดียวกัน แต่ “แซ่” (姓) ต่างกันสามารถแต่งงานกันได้ แต่ผู้ที่มี “แซ่” (姓) เดียวกัน ถึงแม้ว่าชื่อตระกูล (氏) ต่างกันจะแต่งงานกันไม่ได้

ตำรา 国语 มีบันทึกว่า กษัตริย์หวงตี้ (黄帝) มีลูก 25 คน และมี 14 คนที่ได้รับพระราชทานแซ่จากหวงตี้ จำนวน 12 แซ่ ได้แก่ จี (姬) โหย่ว (酉) ฉี (祁) จี่ (己) เถิง (滕) เจิน (葴)

ใช้อักษรเสี่ยวจ้วน (小篆) เป็นหลัก โดยรวบรวบอักษรไว้ จำนวน 9,353 ตัว บันทึกด้วยอักษรโบราณ (古文) และโจ้วเหวิน (籀文) ซึ่งจะการอธิบายความหมายของแต่ละคำก่อน จากนั้นจึงอธิบายโครงสร้างของรูปอักษรและการออกเสียง โดยอาศัยหลัก หกวิธีการสร้างอักษร (六书) ในการอธิบาย จึงเรียกโดยย่อว่า “说文” (ซัวเหวิน) (汉典,n.d.,online)

[2] แต่งโดย ZHENG QIAO (郑樵) มีจำนวน 200 เล่ม เป็นบันทึกประวัติศาสตร์ทั่วไป เนื้อหาครอบคลุมตั้งแต่สมัย ยุคสามจักรพรรดิ (三黄) จนถึงสมัยราชวงศ์สุย โดยเน้นการบรรยายรายละเอียดเกี่ยวกับโบราณวัตถุ โครงสร้างสถาบันและราชวงศ์ (汉典, n.d.,online)

เหริน (任) ซฺวิน (荀) ชี (僖) จี๋ (姞) เซฺวียน (儇) และ อี (依) ส่วนแซ่อื่นๆ ล้วนแตกขยายมาจากลูกหลานที่สืบเชื้อสายมาจากหวงตี้ทั้งสิ้น

ประวัติศาสตร์ของสมัยราชวงศ์เซี่ย (夏代) มีบันทึกว่า หวงตี้ (黄帝) ใช้แซ่จี (姬) ซึ่งถือเป็นต้นตระกูลเซฺวียนเยฺวียน (轩辕) ซึ่งชนเผ่าที่ใช้แซ่จี (姬) ล้วนเป็นลูกหลานของหวงตี้ (黄帝) ส่วนเหยียนตี้ (炎帝) ใช้แซ่เจียง (姜) เป็นต้นตระกูลเสินหนง (神农) เหยาตี้ (尧帝) แซ่ฉี (祁) เป็นต้นตระกูลของเถาถัง (陶唐) ส่วนซุ่นตี้ (舜帝) ใช้แซ่เหยา (姚) เป็นต้นตระกูลอฺวี๋ (虞) และอฺวี่ตี้ (禹帝) ที่ใช้แซ่ซื่อ (姒) ถือเป็นต้นตระกูลเซี่ย (夏) โดยเหยาตี้ (尧帝) ซุ่นตี้ (舜帝) อฺวี่ตี้ (禹) คือผู้นำสามคนสุดท้ายที่สืบเชื้อสายจากหวงตี้และเหยียนตี้ก่อนที่อาณาจักรเหล่านี้จะล่มสลายไป (徐俊元，张占军，石玉新，1991, หน้า 3-9)

ราชวงศ์โจวตะวันตก (西周) ถือเป็นยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ของระบบตระกูลแซ่ หลังจากที่โจวอู่หวัง (周武王) ขึ้นครองราชย์ ได้แต่งตั้งเจ้าครองแคว้นไปปกครองแคว้นต่าง ๆ และใช้ชื่อเมืองหรือเขตพื้นที่มาตั้งเป็นชื่อตระกูล (氏) ได้แก่

แซ่จี (姬) ปกครองแคว้นเว่ย (卫) หลู่ (鲁) เจิ้ง (郑) จิ้น (晋) เยี่ยน (燕) อู๋ (吴) อฺวี๋(虞) และกั๋ว (虢)

แซ่เจียง (姜) ปกครองแคว้นฉี (齐)

แซ่อิ๋ง (嬴) ปกครองแคว้นฉิน (秦)

แซ่เชียน (芊) ปกครองแคว้นฉู่ (楚)

แซ่จื่อ (子) ปกครองแคว้นซ่ง (宋)

แซ่ซื่อ (姒) ปกครองแคว้นเยฺว่ (越)

แซ่กุย (妫) ปกครองแคว้นเฉิน (陈)

ต่อมาเจ้าครองแคว้นต่างแบ่งดินแดนในศักดินาของตนให้ลูกหลาน และเหล่าขุนนางไปปกครองอีกลำดับขั้นหนึ่ง บรรดาลูกหลานจึงนำชื่อเมืองมาตั้งเป็นชื่อตระกูล (氏) (Zhang Gang, 2004, p. 21) ระบบตระกูลแซ่จึงได้เกิดขึ้นและกลายเป็นสัญลักษณ์ที่แสดงถึงต้นตระกูลของคนๆ นั้น

2. การตั้งชื่อสกุลหรือแซ่ของชาวจีน

ในสมัยโบราณกษัตริย์เป็นผู้พระราชทานตั้งชื่อตระกูลให้ จนกระทั่งยุคชุนชิ (春秋时期) การใช้ชื่อตระกูลไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะกลุ่มชนชั้นสูงเท่านั้น แม้แต่ชาวบ้านทั่วไปก็สามารถตั้งชื่อตระกูลของตนเองได้ ทำให้การพระราชทานชื่อตระกูลจึงค่อย ๆ สลายไป

ยุคจั้นกว๋อ (战国) ความหมายของแซ่ (姓) และชื่อตระกูล (氏) ได้ถูกหลอมรวมเป็นความหมายเดียวกันที่หมายถึง “ชื่อสกุล ชื่อตระกูลหรือแซ่” รวมถึงคำเรียกที่ใช้แบ่งแยกชายและหญิงที่มีมาตั้งแต่โบราณที่ผู้ชายให้เรียกชื่อตระกูล (氏) ผู้หญิงเรียกแซ่ (姓) ได้หมดความสำคัญลงไป และเปลี่ยนเป็นเรียกแซ่รวมกับชื่อตัวโดยไม่แบ่งแยกชายหญิง

การตั้งชื่อสกุลหรือแซ่ของชาวจีนในสมัยโบราณแบ่งออกได้ ดังนี้ (Xu Junyuan, Zhang Zhanjun, & Shi Yuxin,1991, pp. 22 - 28)

1. ใช้แซ่ที่มีมาแต่โบราณ (以姓为氏) ได้แก่ แซ่ จี (姬) เจียง (姜) ซื่อ (姒) จี๋ (姞) เหยี่ยน (偃) อิ๋ง (嬴) เหยา (姚) จื่อ (子) เหริน (任) เชียน (羋) อี (伊) เป็นต้น

2. ใช้ชื่อแคว้น (以国为氏) ได้แก่ ฉี (齐) หลู่ (鲁) จิ้น (晋) ซ่ง (宋) อู๋ (吴) ฉิน (秦) เยว่ (越) ฉู่ (楚) เวย (卫) หาน (韩) เว่ย (魏) เฉิน (陈) ไช่ (蔡) จาง (张) เซี่ย (谢) เฉิง (层) เจียง (江) เป็นต้น

3. ใช้ชื่อเมือง (以邑名为氏) ในสมัยโบราณกษัตริย์ผู้ปกครองและเจ้าครองแคว้นต่าง ๆ จะมีการมอบศักดินาที่ดินให้แก่ขุนนางตำแหน่งเสนาบดี ต่อมารุ่นลูกรุ่นหลานของเหล่าเสนาบดีเหล่านี้รวมถึงผู้คนที่อาศัยในเมืองเหล่านี้ บ้างก็นำเอาชื่อเมืองมาตั้งเป็นชื่อสกุล เช่น หลิว (刘) ฟ่าน (范) หลู (卢) เป็นต้น

4. ใช้ชื่อตำบลหรือหมู่บ้าน (以乡、亭之名为氏) ได้แก่ เผย (裴) ผัง (庞) เหยียน (阎) เหา (郝) โอว หยาง (欧阳) เป็นต้น ปัจจุบันนี้พบเห็นได้น้อย

5. ใช้ชื่อแหล่งอาศัย (以居住地为氏) ได้แก่ ชิว (邱) หมายถึงเนินเขาหรือภูเขาเล็ก ๆ เหมิน (门) หมายถึงประตูหรือทางเข้า เซียง (乡) หมายถึง หมู่บ้าน หลวี (闾) หมายถึง ตรอกซอย กง (宫) หมายถึง วังหรือตำหนัก เป็นต้น

6. ใช้ชื่อรองหรือชื่อตัวของบรรพบุรุษ (以先人的字或名为氏) เช่น การตั้งชื่อตระกูลประเภทนี้มีมากถึง 500 - 600 ชื่อตระกูล ซึ่งในจำนวนนี้เป็นแซ่ที่มีสองพยางค์อยู่เกือบ 200 เช่น ลูกชายของโจวผิงหวัง (周平王) มีชื่อรองว่าหลินไค (林开) ต่อมาลูกหลานเขาได้นำเอาชื่อรอง (林) มาตั้งเป็นชื่อตระกูล เป็นต้น

7. ใช้คำบอกลำดับหรือตำแหน่ง (以次第为氏) กล่าวคือ การตั้งชื่อนามสกุลตามลำดับพี่น้องในตระกูล เช่น คนโตเรียกว่าป๋อ (伯) หรือเมิ่ง (孟) คนรองเรียกว่าจง (仲) คนที่สามเรียกว่าซู (叔) คนที่สี่เรียกว่าจี้ (季) เป็นต้น

8. ใช้ชื่อตำแหน่งขุนนาง (以官职为氏) ได้แก่ ซือถู (司徒) หมายถึง ตำแหน่งศึกษาธิการ ซือหม่า (司马) หมายถึงตำแหน่งสมุหกลาโหม ซือคง (司空) หมายถึงตำแหน่งโยธาธิการ ซือซื่อ (司士) หมายถึงตำแหน่งขุนนางที่ดูแลเรื่องการทหาร ซือโค่ว (司寇) หมายถึงตำแหน่งขุนนางระดับสูงที่ดูแลเรื่องความยุติธรรมในสมัยโบราณ เป็นต้น

9. ใช้อาชีพ การงาน (以技术为氏) ได้แก่ อู (巫) อาชีพเกี่ยวกับหมอผี ถู (屠) อาชีพเกี่ยวกับการฆ่าสัตว์ โหยว (优) อาชีพเกี่ยวกับการร้องรำ เถา (陶) อาชีพเกี่ยวกับเครื่องปั้นดินเผา ปู่ (卜) อาชีพเกี่ยวกับการทำนาย เจี้ยง (匠) อาชีพเกี่ยวกับช่างฝีมือ เป็นต้น

10. ใช้ชื่อตระกูล ที่มาจากผสมกลมกลืนของชนกลุ่มน้อยกับกลุ่มชาวฮั่น เช่น ราชวงศ์เป่ยเว่ย ที่เปลี่ยนจาก ทัวป๋า (拓跋) เป็น หยวน (元) เป็นต้น

11. ใช้สมัญญานาม (以谥号为氏) เช่น เหวิน (文) อู่ (武) จวง (庄) เป็นต้น

3. แซ่ที่ใช้มากที่สุดในประเทศจีนและประเทศไทย

จากข้อมูลรายงานสำรวจสำมะโนประชากรแห่งชาติครั้งที่ 7 (ค.ศ.2011-2020) ของรัฐบาลจีนได้รายงานการจัดอันดับ 10 แซ่ที่ใช้มากที่สุดในประเทศจีนเทียบกับการจัดอันดับแซ่ของชาวจีนในประเทศไทย (มติชน, 2567, ออนไลน์) พบว่า

1. แซ่หวัง (王) จัดเป็นอันดับแรกของแซ่ที่ใช้มากที่สุดในประเทศจีน พื้นที่แรกเริ่มที่เป็นต้นกำเนิดของแซ่หวัง (王) อยู่ในพื้นที่ซานซี (山西) กว่างตง (广东) เหอหนาน (河南) ในปัจจุบันนี้ ส่วนมากจะอาศัยอยู่ที่เหอหนาน (河南) เหลียวหนิง (辽宁) เฮยหลงเจียง (黑龙江) ซานตง (山东) อานฮุย (安徽) เจียงซู (江苏) เจ้อเจียง (浙江)

ในประเทศไทย “แซ่หวัง” หรือ “แซ่เฮ้ง” ในภาษาจีนแต้จิ๋ว จัดอยู่ในอันดับที่ 10 ของการจัดอันดับ 10 แซ่ที่พบมากที่สุดในกลุ่มชาวไทยเชื้อสายจีน

2. แซ่หลี่ (李) จัดเป็นอันดับ 2 โดยมีต้นกำเนิดแถวเหอหนาน (河南) สมัยฮั่นตะวันตก ปัจจุบันส่วนมากอาศัยอยู่ในพื้นที่เหอหนาน (河南) ซานตง (山东) และซื่อชวน (四川)

ในประเทศไทย “แซ่หลี่” หรือ “แซ่ลี้” ในภาษาจีนแต้จิ๋ว จัดอยู่ในอันดับที่ 3 ของการจัดอันดับ 10 แซ่ที่พบมากที่สุดในกลุ่มชาวไทยเชื้อสายจีน

3. แซ่จาง (张) จัดเป็นอันดับ 3 โดยมีต้นกำเนิดอยู่แถวจี้โจว (冀州) ในยุคโบราณ ปัจจุบันอยู่ที่เมืองเหิงสุ่ย (衡水市) ในมณฑลเหอเป่ย (河北) ปัจจุบันกระจายตัวอยู่ในพื้นที่เหอเป่ย (河北) เหอหนาน (河南) ซานตง (山东) ซื่อชวน (四川) เจียงซู (江苏) เหลียวหนิง (辽宁)

ในประเทศไทย “แซ่จาง” หรือ “แซ่เตีย” ในภาษาจีนแต้จิ๋ว จัดอยู่ในอันดับที่ 7 ของการจัดอันดับ 10 แซ่ที่พบมากที่สุดในกลุ่มชาวไทยเชื้อสายจีน

4. แซ่หลิว (刘) จัดเป็นอันดับ 4 ถือเป็นหนึ่งในแซ่ที่มีชื่อเสียงมากที่สุดในประวัติศาสตร์ของจีน จักรพรรดิองค์แรกในสมัยราชวงศ์ฮั่น หลิวปัง (刘邦) ใช้แซ่หลิว (刘) และแซ่หลิวถือเป็นแซ่ที่จักรพรรดิ์ใช้มากที่สุดในประวัติศาสตร์จีน โดยมีต้นกำเนิดอยู่ในเหอหยาง (河阳) ปัจจุบันส่วนมากจะกระจายตัวอยู่ในพื้นที่เหอหนาน (河南) เหอเป่ย (河北) ซานตง (山东) เฮยหลงเจียง (黑龙江) เหลียวหนิง (辽宁) ซื่อชวน (四川) อานฮุย (安徽) หูหนาน (湖南) หูเป่ย (河北)

สำหรับในประเทศไทย “แซ่หลิว” หรือ “แซ่เล้า” ในภาษาจีนแต้จิ๋ว จัดอยู่ในอันดับที่ 9 ของการจัดอันดับ 10 แซ่ที่พบมากที่สุดในกลุ่มชาวไทยเชื้อสายจีน

5. แซ่เฉิน (陈) จัดเป็นอันดับ 5 ช่วงสมัยราชวงศ์ฉินจะอยู่แถบหูหนาน (湖南) เจียงซู (江苏) ซานซี (山西) ซานตง (山东) ปัจจุบันจะอยู่แถบเหอหนาน (河南) ซานตง (山东) ซานซี (山西) เจียงซู (江苏) เจ้อเจียง (浙江) กวางตุ้ง (广东) ฝูเจี้ยน (福建) โดยเฉพาะในพื้นที่ฮ่องกง (香港) มาเก๊า (澳门) ไต้หวัน (台湾) ชาวจีนแซ่เฉินจะมีจำนวนอยู่มาก

สำหรับในประเทศไทย“แซ่เฉิน” หรือ “แซ่ตั้ง” ในภาษาจีนแต้จิ๋ว จัดอยู่ในอันดับที่ 1 ของการจัดอันดับ 10 แซ่ที่พบมากที่สุดในกลุ่มชาวไทยเชื้อสายจีน

6. แซ่หยาง (杨) จัดเป็นอันดับ 6 มีจุดเริ่มต้นแถบพื้นที่ซานซี (山西) ของปัจจุบัน แต่ปัจจุบันส่วนมากจะกระจายตัวอยู่ที่ซื่อชวน (四川) เหอหนาน (河南) ยูนนาน (云南) ซานตง (山东) หูเป่ย (湖北) หูหนาน (湖南)

สำหรับในประเทศไทย "แซ่หยาง” หรือ “แซ่เอี๊ยะ” ในภาษาจีนแต้จิ๋ว เป็นอีกหนึ่งแซ่ที่พบในประเทศไทยแต่ไม่จัดอยู่ใน 10 แซ่ที่พบมากที่สุดในกลุ่มชาวไทยเชื้อสายจีน

7. แซ่หวง (黄) จัดเป็นอันดับ 7 ในสมัยราชวงศ์ฉินและราชวงศ์ฮั่น อาศัยแถบหูเป่ย (湖北) ในปัจจุบันอยู่ในพื้นที่กว่างตง (广东) มากที่สุด นอกจากนี้ยังกระจายอยู่ที่ฝูเจี้ยน (福建) ซานตง (山东) เหอหนาน (河南) เหอเป่ย (河北) เป็นต้น

สำหรับในประเทศไทย “แซ่หวง” หรือ “แซ่อึ้ง” ในภาษาจีนแต้จิ๋ว จัดอยู่ในอันดับที่ 4 ของการจัดอันดับ 10 แซ่ที่พบมากที่สุดในกลุ่มชาวไทยเชื้อสายจีน

8. แซ่จ้าว (赵) จัดเป็นอันดับ 8 ในยุคแรกเริ่มกระจุกตัวกันอยู่ที่เมืองเทียนสุ่ย (天水) มณฑลกานซู่ (甘肃) เมืองอิ๋วชวน มณฑลเหอหนาน (河南) ในปัจจุบันกระจายอยู่ในพื้นที่ซานตง (山东) เหอหนาน (河南) เหอเป่ย (河北) เฮยหลงเจียง (黑龙江) เจียงซู (江苏) เป็นต้น

สำหรับในประเทศไทย "แซ่จ้าว" หรือ "แซ่เตี๋ย" ในภาษาจีนแต้จิ๋ว เป็นอีกหนึ่งแซ่ที่พบในประเทศไทยแต่ไม่จัดอยู่ใน 10 แซ่ที่พบมากที่สุดในกลุ่มชาวไทยเชื้อสายจีน

9. แซ่อู๋ (吴) จัดเป็นอันดับ 9 แถบพื้นที่เมืองอู๋ซี (无锡) มณฑลเจียงซู (江苏) ถือเป็นพื้นที่เริ่มต้นของแซ่อู๋ ปัจจุบันส่วนมากกระจายไปที่กว่างซี (广西) เจียงซู (江苏) กุ้ยโจว (贵州) กว่างตง (广东) ฝูเจี้ยน (福建)

สำหรับในประเทศไทย "แซ่อู๋" หรือ "แซ่โง้ว" ในภาษาจีนแต้จิ๋ว จัดอยู่ในอันดับที่ 5 ของการจัดอันดับ 10 แซ่ที่พบมากที่สุดในกลุ่มชาวไทยเชื้อสายจีน

10. แซ่โจว (周) จัดเป็นอันดับ 10 ช่วงแรกกระจายอยู่ในพื้นที่เหอหนาน (河南) ซานซี (山西) ในปัจจุบันนี้ ส่วนมากจะกระจายตัวอยู่ในพื้นที่หูหนาน (湖南) เจียงซู (江苏) ซื่อชวน (山西) หูเป่ย (湖北)

สำหรับในประเทศไทย "แซ่โจว" หรือ "แซ่จิว" ในภาษาจีนแต้จิ๋ว เป็นอีกหนึ่งแซ่ที่พบในประเทศไทยแต่ไม่จัดอยู่ใน 10 แซ่ที่พบมากที่สุดในกลุ่มชาวไทยเชื้อสายจีน

อีกหนึ่งแซ่ที่ถูกจัดอยู่ในอันดับที่ 18 ของแซ่ที่ใช้มากที่สุดในประเทศจีน แต่กลับอยู่ในอันดับที่ 2 ของแซ่ที่พบมากที่สุดในประเทศไทย ได้แก่ แซ่หลิน (林) โดยในประเทศจีนแซ่หลิน (林) จะกระจายตัวอยู่แถบพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกเฉียงใต้ ได้แก่ ฝูเจี้ยน (福建) เจ้อเจียง (浙江) กว่างตง (广东) เป็นต้น

จากข้อมูลข้างต้น พบว่า ชาวไทยเชื้อสายจีนในประเทศไทยส่วนมากใช้แซ่เฉิน (陈) แซ่หลิน (林) แซ่หลี่ (李) แซ่หวง (黄) แซ่อู๋ (吴) ทั้ง 5 แซ่นี้ กระจายตัวอยู่ในแถบมณฑลกวางตุ้ง (广东) และฝูเจี้ยน (福建) ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลการอพยพของชาวจีนโพ้นทะเลในประเทศไทยมาจากท่าเรือซัวเถา (汕头) ในมณฑลกวางตุ้งและท่าเรือเซี่ยเหมิน (厦门) ในมณฑลฝูเจี้ยน

4. การผสมกลมกลืนจาก "แซ่" สู่ "นามสกุล" ในสังคมไทย

"แซ่" ถือเป็นหนึ่งในอัตลักษณ์ของความเป็นชาวจีนในประเทศไทย "แซ่" ยังบ่งบอกว่าคน ๆ นั้นเป็นลูกหลานของครอบครัวชาวจีน เพราะคนไทยในอดีตตั้งแต่สมัยสุโขทัย อยุธยา รัตนโกสินทร์ก่อนสมัยรัชกาลที่ 6 มีเพียงชื่อตัวที่พ่อ แม่ หรือผู้อาวุโสที่เคารพ

ตั้งให้ แต่ชาวจีนใช้แซ่ร่วมกับชื่อตัวมาแต่เดิม ดังนั้น นับตั้งแต่สมัยสุโขทัยที่ชาวจีนเริ่มเข้ามาในประเทศไทย “แซ่” จึงเป็นสิ่งที่ติดตัวกับชาวจีนอพยพมายังประเทศไทยและได้กลายเป็นอัตลักษณ์ของชาวจีนในประเทศไทยโดยปริยาย ชาวจีนที่อพยพเข้ามาในประเทศไทยรุ่นแรก ๆ เป็นกลุ่มชาวจีนแต้จิ๋วมากที่สุด รองลงมาคือ กลุ่มชาวจีนฮกเกี้ยน ไหหลำ กวางตุ้ง และแคะ ตามลำดับ (สกินเนอร์,จี.วิลเลี่ยม., 2564, น.127-129) ซึ่งยังคงใช้แซ่และชื่อตัวตามแบบของวัฒนธรรมจีน

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 6) มีการดำเนินนโยบายผสมกลมกลืนกับกลุ่มชาวจีนอพยพที่ชัดเจนขึ้น อาทิเช่น ในปี พ.ศ. 2456 มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติสัญชาติ กำหนดให้ผู้ที่เกิดในราชอาณาจักรไทยถือเป็นคนไทย ไม่ว่าพ่อแม่เป็นคนสัญชาติใดก็ตาม จากพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวทำให้ลูกหลานของครอบครัวชาวจีนอพยพที่เกิดในประเทศไทยได้รับสัญชาติไทยตามกฎหมาย การตั้งบรรดาศักดิ์ให้แก่ชาวจีนที่ประกอบอาชีพอื่น ๆ นอกเหนือจากที่เป็นเจ้าภาษีและนายอากร เพื่อให้ชาวจีนรู้สึกว่าตนเองเป็นคนไทยและยอมรับประเพณีแบบไทย จากข้อมูลหนังสือชื่อและชื่อสกุลที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชบรมนาถบพิตรพระราชทาน พุทธศักราช 2489-2559 พบข้อมูลของชาวไทยเชื้อสายจีนที่ได้รับชื่อสกุลพระราชทานมีอาชีพหลากหลาย เช่น ค้าขาย ทำสวน รับราชการ เป็นต้น รวมถึงการตราพระราชบัญญัติขนานนามสกุล พุทธศักราช 2456 ที่กำหนดให้คนไทยทุกคนต้องมีนามสกุล ทรงพระราชทานนามสกุลโดยพิจารณาจากบรรพบุรุษที่เป็นต้นสกุลทำให้ประเทศไทยเริ่มมีการใช้นามสกุลเกิดขึ้น นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้ชาวไทยเชื้อสายอื่นที่เกิดในประเทศไทยที่มีบรรพบุรุษเป็นคนไทยและแต่งงานกับชาวต่างชาติ รวมถึงคนที่เข้ามาอาศัยในประเทศไทยจนได้รับสัญชาติไทยสามารถขอพระราชทานนามสกุลได้ โดยมีการพระราชทานนามสกุลแก่ชาวต่างชาติรวมถึงชาวจีนอพยพที่ขอพระราชทานนามสกุล ซึ่งนามสกุลใหม่จะยังคงรักษาเค้าของแซ่เดิมเอาไว้ โดยจะแปลงเสียงจากแซ่เดิมเป็นนามสกุลไทย เช่น แซ่เล้า ทรงตั้งเป็น เลาหะ... แซ่ลิ้ม ทรงตั้งเป็น ลิมป... เป็นต้น ซึ่งถือเป็นการสร้างให้เกิดการผสมกลมกลืนระหว่างอัตลักษณ์ในการใช้แซ่ของชาวจีนอพยพเข้ากับบริบทวัฒนธรรมของไทย (ขจัด บุรุษพัฒน์, 2515, น. 16-18 และ วนิดา เจริญสุข, 2532, น. 34-35)

การที่ชาวจีนอพยพในประเทศไทยเปลี่ยนจากแซ่ที่เป็นอัตลักษณ์บ่งบอกความเป็นจีนมาใช้นามสกุลไทยมีหลายสาเหตุ เช่น การที่ชาวจีนอพยพเข้ามาอาศัยในประเทศไทยจำเป็นต้องเสียภาษีบุคคลต่างด้าว ทำให้หลายครอบครัวได้จดทะเบียนลูกที่เกิดในเมืองไทย

เป็นสัญชาติไทยและถือโอกาสเปลี่ยนจากแซ่มาเป็นนามสกุลไทย เพื่อไม่ต้องเสียภาษีคนต่างด้าว และการที่อพยพมาอาศัยที่ประเทศไทยเป็นเวลายาวนาน หลายครอบครัวเลือกที่จะตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยอย่างถาวร จึงขอเปลี่ยนสัญชาติและเปลี่ยนเป็นนามสกุลไทย เป็นต้น (วนิดา เจริญสุข, 2532, น. 36) นอกจากนี้ การดำเนินนโยบายชาตินิยมอย่างเข้มงวดในสมัยรัฐบาลของจอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นการกระตุ้นให้การผสมกลมกลืนระหว่างชาวจีนและชาวไทยชัดเจนขึ้น มีชาวจีนจำนวนมากที่เปลี่ยนจากการใช้แซ่จีนมาเป็นนามสกุลไทย (ขจัด บุรุษพัฒน์, 2515, น. 19-31)

5. รูปแบบการตั้งนามสกุลใหม่ของชาวไทยเชื้อสายจีน

ในช่วงแรกของการใช้นามสกุลของชาวจีนอพยพในประเทศไทยนิยมใช้คำว่า “แซ่” แล้วตามด้วยเสียงอ่านตามสำเนียงจีน (แซ่ + เสียงอ่านตามสำเนียงจีนถิ่น) มีทั้งสำเนียงแต้จิ๋ว แคะ กวางตุ้ง ฮกเกี้ยน ไหหลำ แต่เนื่องจากชาวจีนอพยพที่เข้ามาในประเทศไทยส่วนมากเป็นชาวจีนแต้จิ๋ว ทำให้ส่วนมากเป็นเสียงอ่านตามสำเนียงแต้จิ๋ว เช่น แซ่เล้า (หลิว 刘) แซ่ลี้ (หลี่ 李) แซ่ลิ้ม (หลิน 林) เป็นต้น เมื่อตั้งนามสกุลใหม่อาจมีการคงเค้าเสียงของแซ่เดิมไว้ในนามสกุล เพื่อให้ลูกหลานยังคงจำแซ่เดิมได้และไม่ลืมความเป็นจีนของบรรพบุรุษ

การตั้งนามสกุลใหม่ของชาวไทยเชื้อสายจีนในงานของวนิดา เจริญสุข (2532) พบว่ามีการตั้งนามสกุลใหม่ที่ไม่รักษาเค้าเสียงและความหมายของแซ่เดิมไว้ และการตั้งนามสกุลใหม่โดยยังคงรักษาแซ่เดิมไว้ ซึ่งลักษณะความนิยมของนามสกุลใหม่ที่ยังคงรักษาแซ่เดิมไว้แบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่ 1) รักษาทั้งเค้าเสียงแซ่เดิมไว้ทั้งหมด 2) รักษาเค้าเสียงของแซ่เดิมบางส่วน และ 3) รักษาเค้าความหมายของแซ่เดิม

เมื่อนำเอาลักษณะความนิยมการตั้งนามสกุลใหม่ของชาวจีนข้างต้นมาวิเคราะห์ชื่อสกุลนักการเมืองและนักธุรกิจชาวไทยเชื้อสายจีน พบการตั้งนามสกุลโดยยังคงรักษาแซ่เดิมไว้ทั้ง 3 ลักษณะ ดังนี้

1) รักษาเค้าเสียงของแซ่เดิมไว้ทั้งหมด

นามสกุลใหม่ที่ตั้งขึ้นโดยยังคงรักษาทั้งเค้าเสียงและความหมายของแซ่เดิมไว้ทั้งหมด ช่วยให้สังเกตความเป็นจีนได้ค่อนข้างง่าย เช่น ธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ อดีตหัวหน้าพรรคอนาคตใหม่ เป็นลูกหลานชาวจีนที่บรรพบุรุษใช้แซ่จึง ซึ่งคำว่า “จึง”(จวง 庄) ในนามสกุลใหม่นี้เป็นคำที่สื่อถึงแซ่เดิมทั้งหมด

พิธา ลิ้มเจริญรัตน์ อดีตหัวหน้าพรรคการเมืองก้าวไกล ชาวไทยเชื้อสายจีนแซ่ลิ้ม (หลิน 林) ในนามสกุลมีคำว่า “ลิ้ม” ปรากฏอยู่ ทำให้ทราบว่าเป็นลูกหลานของชาวจีนที่มีบรรพบุรุษแซ่ลิ้ม ถือเป็นการตั้งนามสกุลใหม่ที่คงรักษาเสียงของแซ่เดิมเอาไว้ทั้งหมด

ประจักษ์ ตั้งคารวคุณ ผู้ก่อตั้งบริษัทสี TOA ชาวไทยเชื้อสายจีนแซ่ตั้ง (เฉิน 陈) คำว่า “ตั้ง” ในนามสกุล เป็นเสียงของแซ่เดิม

ชัยวัฒน์ แต้ไพสิฐพงษ์ ประธานกิตติมศักดิ์ บริษัท เบทาโกร จำกัด ชาวไทยเชื้อสายจีนแซ่แต้ (เจิ้ง 郑) ในนามสกุลมีคำว่า “แต้” เป็นเสียงของแซ่เดิม

ทั้งสี่ตัวอย่างข้างต้น เป็นการตั้งนามสกุลใหม่ที่คงรักษาแซ่เดิมไว้ทั้งหมด โดยใช้เสียงอ่านแซ่ในภาษาไทยตั้งเป็นตัวแรกของนามสกุล ได้แก่ “แซ่จึง กับ จึงรุ่งเรืองกิจ” “แซ่ลิ้ม กับ ลิ้มเจริญรัตน์” “แซ่ตั้ง กับ ตั้งคารวคุณ” และ “แซ่แต้กับ แต้ไพสิฐพงษ์” เป็นต้น

2) รักษาเค้าเสียงของแซ่เดิมบางส่วน

นามสกุลที่รักษาเค้าเสียงของแซ่เดิมเอาไว้ โดยใช้เสียงพยัญชนะหรือเสียงสระที่ใกล้เคียงกับแซ่เดิมในนามสกุลใหม่ เช่น เจริญ สิริวัฒนภักดี ผู้ก่อตั้งกลุ่มทีซีซี ชาวไทยเชื้อสายจีนแซ่โซว (ซู 苏) เสียงพยัญชนะ “ส” ในนามสกุล คล้ายกับเสียง “โซว” ของแซ่เดิม

ทศ จิราธิวัฒน์ ผู้บริหารกลุ่มบริษัทเซ็นทรัล ชาวไทยเชื้อสายจีนแซ่เจ็ง (จง 钟) มีเสียงพยัญชนะ “จ” ในนามสกุลที่คล้ายกับเสียง “เจ็ง” ของแซ่เดิม

ตัวอย่างข้างต้น เป็นลักษณะชื่อสกุลที่รักษาเค้าเสียงของแซ่เดิมไว้ โดยใช้เสียงพยัญชนะหรือเสียงสระที่มีเสียงใกล้เคียงกับแซ่เดิมไว้ในนามสกุลใหม่ ได้แก่“โซว กับ พยัญชนะ ส” และ “เจ็ง กับ พยัญชนะ จ” เป็นต้น

3) รักษาเค้าความหมายของแซ่เดิม

นามสกุลที่รักษาเค้าความหมายของแซ่เดิม เป็นการตั้งนามสกุลใหม่โดยที่มีคำที่สื่อถึงเค้าความหมายของแซ่เดิมไว้ เช่น วราวุธ ศิลปอาชา หัวหน้าพรรคชาติไทยพัฒนา ชาวไทยเชื้อสายจีนแซ่เบ๊ (หม่า 马) แม้ว่าในนามสกุลไม่มีตัวอักษรหรือเสียงสระที่สื่อถึงเค้าเสียงแซ่เดิม แต่คำว่า “อาชา”หมายถึงม้า ซึ่งตรงกับความหมายของแซ่เบ๊ (หม่า 马) ในภาษาจีนที่หมายถึงม้า เช่นเดียวกัน จึงถือเป็นการตั้งนามสกุลโดยคงรักษาเค้าความหมายของแซ่เดิมไว้เช่นกัน

จากข้อมูลชื่อสกุลข้างต้น สังเกตว่าการตั้งชื่อสกุลที่เชื่อมโยงหรือสัมพันธ์กับแซ่เดิมทำให้ลูกหลานรู้ถึงแซ่เดิมและไม่ลืมรากเหง้าความเป็นจีน และยังสะท้อนให้เห็นถึงความผูกพันธ์ ความภาคภูมิใจในความเป็นจีนของบรรพบุรุษอีกด้วย

นอกจากนี้ เมื่อนำเอาลักษณะความนิยมการตั้งนามสกุลของชาวจีนข้างต้นมาวิเคราะห์ข้อมูลผู้ที่ได้รับพระราชทานชื่อสกุลในช่วง พ.ศ. 2489 - 2559 จำนวน 312 ชื่อสกุล (สำนักพระราชวัง กรมราชเลขานุการในพระองค์, 2560) พบ 32 ชื่อสกุล ที่เดิมใช้ “แซ่ + เสียงอ่านตามสำเนียงจีนถิ่น” แบ่งเป็น 19 แซ่ ได้แก่ แซ่ลิ่มหรือลิ้ม (หลิน 林) แซ่คู (ชิว 丘) แซ่โค้ว (สฺวี่ 许) แซ่โก (เกา 高) แซ่เต็ง (ติง 丁) แซ่ลี้ (หลี่ 李) แซ่จาง เตีย เตียวหรือเตี๋ยว (จาง 张) แซ่แต้ (เจิ้ง 郑) แซ่อึ้ง (หวง 黄) แซ่ตั๊ง ตั้ง หรือตัน (เฉิน 陈) แซ่ฉั่ว (ไช่ 蔡) แซ่จู (จู 朱) แซ่หง่าน (เหยียน 颜) แซ่โง้ว (อู๋ 吴) แซ่หุ่น (อวิ๋น 云) แซ่อื๊อ (อฺวี๋ 余) แซ่ซื้อ (สฺวี 徐) แซ่ฟุ้ง (เฝิง 冯) แซ่อี่ (อฺวี๋ 于)

จากการวิเคราะห์ พบว่าชื่อสกุลใหม่ส่วนมากตั้งขึ้นโดยไม่มีเค้าของแซ่เดิม มีจำนวน 26 ชื่อสกุล และมีเพียง 6 ชื่อสกุลที่รักษาเค้าเสียงแซ่เดิมไว้ ในจำนวนนี้แบ่งเป็นชื่อสกุลที่รักษาเค้าเสียงของแซ่เดิมทั้งหมด ชื่อสกุลที่รักษาเค้าเสียงไว้บางส่วน และชื่อสกุลที่รักษาเค้าความหมายเดิมไว้ ดังนี้

1) ชื่อสกุลที่รักษาเค้าเสียงของแซ่เดิมไว้ทั้งหมดเป็นการนำคำที่เป็นเค้าเสียงของแซ่เดิมทั้งหมดมาตั้งเป็นส่วนหนึ่งของชื่อสกุลใหม่ ได้แก่

1.1) แซ่โก ตัวอักษรจีนคือ 高 ในภาษาจีนกลางอ่านว่า เกา หมายถึง สูง ระดับความสูง คำที่แสดงถึงความนอบน้อม ในภาษาไทยพบคำที่เขียนทับเสียงอ่านตามสำเนียงจีนถิ่นด้วยคำว่า กอ โก (ตามสำเนียงจีนถิ่นแต้จิ๋ว) และ โกว (สำเนียงจีนถิ่นกวางตุ้ง) เป็นต้น

ชื่อสกุลเดิม	ชื่อสกุลใหม่	
แซ่*โก*	*โก*มลพงศ์ภักดี	ความหมายว่า สกุลที่งามด้วยความจงรักภักดี

พยัญชนะและเสียงสระตัวแรกของชื่อสกุลใหม่ “โก” มีเค้าเสียงแซ่เดิมทั้งพยัญชนะและเสียงสระ

2) ชื่อสกุลที่รักษาเค้าเสียงแซ่เดิมบางส่วน เป็นการคงเค้าเสียงของพยัญชนะ หรือเสียงสระของแซ่เดิมไว้ที่ตัวแรกจากนั้นตามด้วยคำศัพท์ภาษาไทยเพื่อตั้งเป็นนามสกุลใหม่กับชื่อสกุลที่ใช้คำศัพท์ในภาษาไทยแต่คงเค้าความหมายของแซ่เดิมไว้ ดังนี้

2.1) แซ่ตั้ง ตัวอักษรจีนคือ 陈 ในภาษาจีนกลางอ่านว่า เฉิน หมายถึง ตั้ง วาง บรรยาย และยังเป็นชื่อรัฐนครในสมัยราชวงศ์โจว มณฑลเหอหนาน ในภาษาไทยพบคำที่เขียนทับเสียงอ่านตามสำเนียงจีนถิ่นด้วยคำว่า ตั๊ง ตั้ง (ตามสำเนียงจีนถิ่นแต้จิ๋ว) ฉั่น (ตามสำเนียงจีนถิ่นกวางตุ้ง) เป็นต้น

ชื่อสกุลเดิม ชื่อสกุลใหม่

แซ่*ตั้ง* *ตัน*ติภักดิ์ ความหมายว่า ภักดีเป็นแบบแผน

พยัญชนะและเสียงสระตัวแรกของชื่อสกุลใหม่ “ตัน” มีเค้าเสียงแซ่เดิม “ตั้ง” แล้วตามด้วยคำศัพท์ในภาษาไทยเป็นชื่อสกุลใหม่ กล่าวได้ว่าเป็นการตั้งชื่อสกุลใหม่โดยคงเค้าเสียงของแซ่เดิมเอาไว้บางส่วน

2.2) แซ่แต้ ตัวอักษรจีนคือ 郑ในภาษาจีนกลางอ่านว่า เจิ้ง หมายถึง เป็นชื่อรัฐหนึ่งในสมัยราชวงศ์โจว ปัจจุบันอยู่บริเวณซินเจียงเซี่ยน ในมณฑลเหอหนาน ในภาษาไทยพบคำที่เขียนทับเสียงอ่านตามสำเนียงจีนถิ่นด้วยคำว่า แต้ (ตามสำเนียงจีนถิ่นแต้จิ๋ว) เจ็ง เจ้ง (ตามสำเนียงจีนถิ่นกวางตุ้ง) เป็นต้น

ชื่อสกุลเดิม ชื่อสกุลใหม่

แซ่*แต้* *ติษ*ยาธิคม ความหมายว่า บันลุสิริมงคล

พยัญชนะตัวแรกของชื่อสกุลใหม่คือ “ต” ซึ่งเป็นเค้าเสียงเดิมของแซ่เดิม “แต้” แล้วนำไปใช้เป็นส่วนประกอบหนึ่งของชื่อสกุลที่ตั้งขึ้นใหม่ จากนั้นตามด้วยคำศัพท์ในภาษาไทย ถือเป็นการตั้งชื่อสกุลใหม่ที่คงเค้าเสียงของแซ่เดิมไว้บางส่วน

2.3) แซ่อี่ ตัวอักษรจีนคือ 于ในภาษาจีนกลางอ่านว่า อฺวี่ หมายถึง เมื่อ ณ ใน จาก ให้แก่ เป็นต้น ในภาษาไทยพบคำที่เขียนทับเสียงอ่านตามสำเนียงจีนถิ่นด้วยคำว่า อี่ (ตามสำเนียงจีนถิ่นแต้จิ๋ว) อวี๋ (ตามสำเนียงจีนถิ่นกวางตุ้ง) เป็นต้น

ชื่อสกุลเดิม ชื่อสกุลใหม่

แซ่*อี่* *อิทธิภักดีพงศ์* ความหมายว่า สกุลที่มีความจงรักภักดี นำให้สำเร็จ

พยัญชนะตัวแรกของชื่อสกุลใหม่ใช้ “อ” ซึ่งเป็นเค้าเสียงของแซ่เดิม “อี่” เป็นส่วนประกอบหนึ่งของชื่อสกุลจากนั้นตามด้วยคำศัพท์ในภาษาไทยเพื่อตั้งเป็นชื่อสกุลใหม่ ถือเป็นการตั้งชื่อสกุลใหม่ที่คงเค้าเสียงของแซ่เดิมไว้บางส่วน

2.4) แซ่จาง เตียหรือเตียว ตัวอักษรจีนคือ 张ในภาษาจีนกลางอ่านว่า จาง หมายถึง กางออก อ้าออก ขยายใหญ่ ร้านค้าเปิดกิจการ ในภาษาไทยพบคำที่เขียนทับเสียงอ่านตามสำเนียงจีนถิ่นด้วยคำว่า เตีย เตียว (ตามสำเนียงจีนถิ่นแต้จิ๋ว) เจิง (ตามสำเนียงจีนถิ่นกวางตุ้ง) เป็นต้น

ชื่อสกุลเดิม ชื่อสกุลใหม่

แซ่*เตียว* *ตีร*นันทกุล ความหมายว่า ตระกูลแห่งสำเร็จ ความบันเทิงสุข

พยัญชนะและเสียงสระตัวแรกของชื่อสกุลใหม่คือ “ตีร” ซึ่งเป็นเค้าเสียงของแซ่เดิม “เตียว” เป็นส่วนประกอบหนึ่งของชื่อสกุล จากนั้นตามด้วยคำศัพท์ในภาษาไทยเพื่อตั้งเป็นชื่อสกุลใหม่ ถือเป็นการตั้งชื่อสกุลใหม่ที่คงเค้าเสียงของแซ่เดิมไว้บางส่วน

3) ชื่อสกุลที่รักษาเค้าความหมายแซ่เดิม

เป็นการใช้คำศัพท์ในภาษาไทยตั้งนามสกุลใหม่ แต่ยังมีคำที่คงเค้าความหมายของแซ่เดิมไว้ ดังนี้

3.1) แซ่ตั้ง ตัวอักษรจีนคือ 陈 ในภาษาจีนกลางอ่านว่า เฉิน หมายถึง ตั้ง วาง บรรยาย และยังเป็นชื่อรัฐนครในสมัยราชวงศ์โจว มณฑลเหอหนาน ในภาษาไทยพบคำที่เขียนทับเสียงอ่านตามสำเนียงจีนถิ่นด้วยคำว่า ตั๊ง ตั้ง (ตามสำเนียงจีนถิ่นแต้จิ๋ว) ฉั่น (ตามสำเนียงจีนถิ่นกวางตุ้ง) เป็นต้น

ชื่อสกุลเดิม	ชื่อสกุลใหม่	
แซ่*ตั๊ง*	*ธำรง*โรจนภักดี	ความหมายว่าดำรงไว้ซึ่งความภักดีที่นำให้รุ่งโรจน์

คำว่า “ตั๊ง” คล้ายเสียงคำว่า “ตั้ง” ในภาษาไทย ซึ่งแปลว่า “ทรง ดำรง สร้างให้มีขึ้นใหม่” ชื่อสกุลใหม่มีคำว่า “ธำรง” ซึ่งเป็นคำภาษาไทยที่มีความหมายว่า “ทรงไว้ ชูไว้” จากความหมายของคำจะเห็นว่า ทั้ง 2 คำ มีความหมายที่สัมพันธ์กัน ถือเป็นการนำเอาคำศัพท์ภาษาไทยที่มีความหมายสัมพันธ์กับแซ่เดิมมาตั้งเป็นส่วนหนึ่งของชื่อสกุลจากนั้นตามด้วยคำศัพท์ในภาษาไทยเพื่อตั้งเป็นชื่อสกุลใหม่ขึ้น

4) ชื่อสกุลที่ไม่มีเค้าเสียงของแซ่เดิม ถือเป็นกลุ่มที่พบมากที่สุด มีจำนวน 16 แซ่ 26 ชื่อสกุล

4.1) แซ่จาง เตีย เตียวหรือเตี๋ยว ตัวอักษรจีนคือ 张 ในภาษาจีนกลางอ่านว่า จาง หมายถึง กางออก อ้าออก ขยายใหญ่ ร้านค้าเปิดกิจการ ในภาษาไทยพบคำที่เขียนทับเสียงอ่านตามสำเนียงจีนถิ่นด้วยคำว่า เตีย เตียว (ตามสำเนียงจีนถิ่นแต้จิ๋ว) เจิง (ตามสำเนียงจีนถิ่นกวางตุ้ง) เป็นต้น

ชื่อสกุลเดิม	ชื่อสกุลใหม่	
แซ่จาง	นพพัชรารักษ์	ความหมายว่า รักษาเพ็ชรใหม่
แซ่เตียว	ดิลกพงศ์ภักดี	ความหมายว่า สกุลผู้ภักดีอย่างเลิศ

4.2) แซ่ลิ่มหรือแซ่ลิ้ม ตัวอักษรจีนคือ 林 ในภาษาจีนกลางอ่านว่า หลิน หมายถึง ป่า หมู่ไม้ แมกไม้ เมื่อใช้ภาษาไทยเขียนทับเสียงอ่านตามสำเนียงจีนถิ่นด้วยคำว่า ลิ่ม ลิ้ม (ตามสำเนียงจีนถิ่นแต้จิ๋ว) หล่ำ (ตามสำเนียงจีนถิ่นกวางตุ้ง) เป็นต้น หรือบางครั้งใช้

คำในภาษาไทยที่มีความหมายเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน เช่น ไพร พนา วนา ประกอบกับคำอื่นที่มีความหมายเป็นมงคล

ชื่อสกุลเดิม	ชื่อสกุลใหม่	
แซ่ลิ่ม	กสิณาทร	ความหมายว่า ล้วนเอื้อเฟื้อ
แซ่ลิ่ม	พุฒิกรดุรงค์	ความหมายว่า สร้างปัญญาด้วยความรู้รวดเร็ว
แซ่ลิ้ม	จิตรกรวรสกุล	ความหมายว่า สกุลประเสริฐของช่างเขียน
แซ่ลิ้ม	ชารักษภักดี	ความหมายว่า เกิดมารักษาความภักดี
แซ่ลิ้ม	ประวุฒิกุล	ความหมายว่า ตระกูลเจริญยิ่ง
แซ่ลิ้ม	ภักดียนต์เจริญ	ความหมายว่า เจริญทางเครื่องยนต์ด้วยความภักดี

4.3) แซ่คู ตัวอักษรจีนคือ 丘 ในภาษาจีนกลางอ่านว่า ชิว หมายถึง โคก เนินดิน เมื่อใช้ภาษาไทยเขียนทับเสียงอ่านตามสำเนียงจีนถิ่น ด้วยคำว่า คู (ตามสำเนียงจีนถิ่นแต้จิ๋ว) เยา (ตามสำเนียงจีนถิ่นกวางตุ้ง) คิว คิ้ว (ตามสำเนียงจีนถิ่นแคะ) เป็นต้น

ชื่อสกุลเดิม	ชื่อสกุลใหม่	
แซ่คู	กิตติเมธ	ความหมายว่า ปราชญ์ผู้มีเกียรติ

4.4) แซ่โค้ว ตัวอักษรจีนคือ 许 ในภาษาจีนกลางอ่านว่า สฺวี่ หมายถึง ชมเชย ยอมรับ ดีเด่น คำมั่นสัญญา อนุญาตและยังเป็นชื่อรัฐหนึ่งในสมัยราชวงศ์โจว ในภาษาไทยพบคำที่เขียนทับเสียงอ่านตามสำเนียงจีนถิ่นด้วยคำว่า โค้ว (ตามสำเนียงจีนถิ่นแต้จิ๋ว) เฮย (ตามสำเนียงจีนถิ่นกวางตุ้ง) เป็นต้น

ชื่อสกุลเดิม	ชื่อสกุลใหม่	
แซ่โค้ว	โกมลสิริภักดี	ความหมายว่า มีความภักดี มีสิริ มีความสุภาพ
แซ่โค้ว	ศุทธกิจไพบูลย์	ความหมายว่า เต็มด้วยกิจการบริสุทธิ์

4.5) แซ่เต็ง ตัวอักษรจีนคือ 丁 ในภาษาจีนกลางอ่านว่า ติง หมายถึง ชายที่บรรลุนิติภาวะ ชายที่เป็นใหญ่ บุคคลที่ทำงานอาชีพใดอาชีพหนึ่ง ในภาษาไทยพบคำที่เขียนทับเสียงอ่านตามสำเนียงจีนถิ่นด้วยคำว่า เต็ง(ตามสำเนียงจีนถิ่นแต้จิ๋วและกวางตุ้ง) เป็นต้น

ชื่อสกุลเดิม	ชื่อสกุลใหม่	
แซ่เต็ง	เขมสันติพงศ์	ความหมายว่า ตระกูลสงบเกษม

4.6) แซ่ลี้ ตัวอักษรจีนคือ 李 ในภาษาจีนกลางอ่านว่า หลี่ หมายถึง ต้นพลัม ลูกพลัม เป็นผลไม้ชนิดหนึ่ง ในภาษาไทยพบคำที่เขียนทับเสียงอ่านด้วยคำว่า ลี ลี่ ลี้ (ตามสำเนียงจีนถิ่นแต้จิ๋ว) เหล่ย (ตามสำเนียงจีนถิ่นกวางตุ้ง) เป็นต้น

ชื่อสกุลเดิม ชื่อสกุลใหม่

แซ่ลี้ คุณากรประพันธ์ ความหมายว่า เนื่องด้วยบ่อเกิดแห่งคุณความดี

4.7) แซ่อึ้ง ตัวอักษรจีนคือ 黃ในภาษาจีนกลางอ่านว่า หวง หมายถึง สีเหลือง และยังหมายถึงหวงตี้ที่เป็นต้นตระกูลของคนจีน ในภาษาไทยพบคำที่เขียนทับเสียงอ่านตามสำเนียงจีนถิ่นด้วยคำว่า อึ้ง อึ๊ง (ตามสำเนียงจีนถิ่นแต้จิ๋ว) หว่อง (ตามสำเนียงจีนถิ่นกวางตุ้ง) เป็นต้น

ชื่อสกุลเดิม ชื่อสกุลใหม่

แซ่อึ้ง ทำนุคุรุการ ความหมายว่า บำรุงงานครู

แซ่อึ้ง ยนตรจิตภักดี ความหมายว่า ช่างยนต์ผู้มีใจภักดี

4.8) แซ่ฉั่ว ตัวอักษรจีนคือ 蔡 ในภาษาจีนกลางอ่านว่า ไช่ หมายถึง ชื่อรัฐในสมัยราชวงศ์โจว ปัจจุบันอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของอำเภอไช่เซี่ยน มณฑลเหอหนาน ในภาษาไทยพบคำที่เขียนทับเสียงอ่านตามสำเนียงจีนถิ่นด้วยคำว่า ฉั่ว (ตามสำเนียงจีนถิ่นแต้จิ๋ว) ชอย (ตามสำเนียงจีนถิ่นกวางตุ้ง) เป็นต้น

ชื่อสกุลเดิม ชื่อสกุลใหม่

แซ่ฉั่ว ปัญญาชาติรักษ์ ความหมายว่า รักษาชาติไว้ด้วยปัญญา

4.9) แซ่จู ตัวอักษรจีนคือ 朱ในภาษาจีนกลางอ่านว่า จู หมายถึง สีแดงเข้ม สีแดงสดใส ในภาษาไทยพบคำที่เขียนทับเสียงอ่านตามสำเนียงจีนถิ่นด้วย จู (ตามสำเนียงจีนถิ่นแต้จิ๋วและกวางตุ้ง) เช่นเดียวกัน

ชื่อสกุลเดิม ชื่อสกุลใหม่

แซ่จู พร้อมภักดี ความหมายว่า มีความภักดีพร้อม

4.10) แซ่หง่าน ตัวอักษรจีนคือ 顏ในภาษาจีนกลางอ่านว่า เหยียน หมายถึง ใบหน้า สีหน้า สี ในภาษาไทยพบคำที่เขียนทับเสียงอ่านตามสำเนียงจีนถิ่นด้วยคำว่า งั้ง (ตามสำเนียงจีนถิ่นแต้จิ๋ว) หง่าน (ตามสำเนียงจีนถิ่นกวางตุ้ง) เป็นต้น

ชื่อสกุลเดิม ชื่อสกุลใหม่

แซ่หง่าน พิพัฒนาพงศ์ภักดี ความหมายว่า สกุลภักดีที่เจริญ

4.11) แซ่โง้ว ตัวอักษรจีนคือ 吳ในภาษาจีนกลางอ่านว่า อู๋ หมายถึง ชื่อรัฐหนึ่งในสมัยราชวงศ์โจว ปัจจุบันอยู่บริเวณทางใต้ของมณฑลเจียงซูและทางเหนือของมณฑลเจ้อเจียง และเป็นชื่อรัฐหนึ่งในสมัยสามก๊ก ในภาษาไทยพบคำที่เขียนทับเสียงอ่านตามสำเนียงจีนถิ่นด้วยคำว่า โงว (ตามสำเนียงจีนถิ่นแต้จิ๋ว) อ๋ง (ตามสำเนียงจีนถิ่นกวางตุ้ง) เป็นต้น

ชื่อสกุลเดิม	ชื่อสกุลใหม่	
แซ่โง้ว	หริตภักดี	ความหมายว่า ส่วนแห่งความภักดี
แซ่โง้ว	ภักดีพัฒนพณิช	ความหมายว่า พ่อค้าผู้เจริญด้วยความภักดี

4.12) แซ่หุ่น ตัวอักษรจีนคือ 云ในภาษาจีนกลางอ่านว่า ยฺหวิน หมายถึง พูด กล่าว เมฆ เป็นต้น ในภาษาไทยพบคำที่เขียนทับเสียงอ่านตามสำเนียงจีนถิ่นด้วยคำว่า หุ่น ฮุ้ง (ตามสำเนียงจีนถิ่นแต้จิ๋ว) หวั่น (ตามสำเนียงจีนถิ่นกวางตุ้ง) เป็นต้น

ชื่อสกุลเดิม	ชื่อสกุลใหม่	
แซ่หุ่น	ภักดีดำรงคุณ	ความหมายว่า มีความดีที่ตั้งมั่นในความภักดี

4.13) แซ่อื๊อ ตัวอักษรจีนคือ 余ในภาษาจีนกลางอ่านว่า อฺวี๋ หมายถึง เหลือ ส่วนที่เหลือ ในภาษาไทยพบคำที่เขียนทับเสียงอ่านตามสำเนียงจีนถิ่นด้วยคำว่า อื๊อ (ตามสำเนียงจีนถิ่นแต้จิ๋ว) อวี๋ (ตามสำเนียงจีนถิ่นกวางตุ้ง) เป็นต้น

ชื่อสกุลเดิม	ชื่อสกุลใหม่	
แซ่อื๊อ	ภักดีพัฒนาทร	ความหมายว่า ผู้ภักดีเจริญด้วยความเอื้ออารี

4.14) แซ่ซื้อ ตัวอักษรจีนคือ 徐ในภาษาจีนกลางอ่านว่า สฺวี หมายถึง อย่างช้า ๆ อย่างเนิบๆ ในภาษาไทยพบคำที่เขียนทับเสียงอ่านตามสำเนียงจีนถิ่นด้วยคำว่า ซื้อ (ตามสำเนียงจีนถิ่นแต้จิ๋ว) ฉุ่ย เฉ่ย (ตามสำเนียงจีนถิ่นกวางตุ้ง) เป็นต้น

ชื่อสกุลเดิม	ชื่อสกุลใหม่	
แซ่ซื้อ	ภักดีพาณิชพงศ์	ความหมายว่า สกุลพ่อค้าผู้ภักดี

4.15) แซ่ฟุ้ง ตัวอักษรจีนคือ 冯 ในภาษาจีนกลางอ่านว่า เฝิง หมายถึง การพึ่งพา การข้ามน้ำ ในภาษาไทยพบคำที่เขียนทับเสียงอ่านตามสำเนียงจีนถิ่นด้วยคำว่า ปัง (ตามสำเนียงจีนถิ่นแต้จิ๋ว) ฝ่ง ฝุ่ง (ตามสำเนียงจีนถิ่นกวางตุ้ง) เป็นต้น

ชื่อสกุลเดิม	ชื่อสกุลใหม่	
แซ่ฟุ้ง	อาทรประชาชิต	ความหมายว่า ชนะคนเพราะเอื้อเฟื้อ

4.16) แซ่ตัน ตัวอักษรจีนคือ 陈ในภาษาจีนกลางอ่านว่า เฉิน หมายถึง ตั้ง วาง บรรยาย และยังเป็นชื่อรัฐนครในสมัยราชวงศ์โจว มณฑลเหอหนาน ในภาษาไทยพบคำที่เขียนทับเสียงอ่านตามสำเนียงจีนถิ่นด้วยคำว่า คำว่า ตั๊ง ตั้ง (ตามสำเนียงจีนถิ่นแต้จิ๋ว) ฉั่น (ตามสำเนียงจีนถิ่นกวางตุ้ง)

ชื่อสกุลเดิม	ชื่อสกุลใหม่	
แซ่ตัน	ภักดีเพิ่มพิพัฒน์	ความหมายว่า ความภักดีเพิ่มความเจริญ

4.17) แซ่เตี๋ยว ตัวอักษรจีนคือ 张 ในภาษาจีนกลางอ่านว่า จาง หมายถึง กางออก อ้าออก ขยายใหญ่ ร้านค้าเปิดกิจการ ในภาษาไทยพบคำที่เขียนทับเสียงอ่านตามสำเนียงจีนถิ่นด้วยคำว่า เตีย เตียว (ตามสำเนียงจีนถิ่นแต้จิ๋ว) เจิง (ตามสำเนียงจีนถิ่นกวางตุ้ง) เป็นต้น

ชื่อสกุลเดิม	ชื่อสกุลใหม่	
แซ่เตี๋ยว	จิตวัฒนภักดี	ความหมายว่า จิตวัฒนภักดี

6. ร่องรอย“แซ่”ของชาวจีนในป้ายชื่อร้านค้า

ป้ายชื่อร้านค้าของชาวไทยเชื้อสายจีน ถือเป็นอีกหนึ่งสัญลักษณ์ที่สะท้อนถึงความเป็นจีน เมื่อชาวจีนอพยพเข้ามาในประเทศไทยและเริ่มต้นประกอบธุรกิจค้าขาย การตั้งชื่อป้ายชื่อร้านค้าจึงมีความสำคัญและน่าสนใจ ชาวจีนอพยพนิยมนำแซ่ของตัวเองมาตั้งเป็นส่วนหนึ่งของชื่อร้านค้า เพื่อใช้สื่อสารกับกลุ่มชาวจีนด้วยกัน บ่งบอกว่าเป็นธุรกิจหรือกิจการของตระกูลใด และยังถือเป็นเครื่องหมายการันตีความน่าเชื่อถือของสินค้าหรือบริการ

ป้ายร้านค้าของชาวจีนที่พบเห็นในปัจจุบัน มีทั้งป้ายชื่อร้านค้าที่เป็นตัวอักษรจีน ป้ายชื่อร้านที่ให้อักษรไทยเขียนทับเสียงอ่านภาษาจีน จากการสุ่มสอบถามร้านค้าชาวไทยเชื้อสายจีนในพื้นที่ชุมชนตลาดปากน้ำ เช่น ร้านทอง 吴万丰 ที่เจ้าของกิจการเป็นลูกหลานชาวจีนกวางตุ้งได้ใช้แซ่ “吴” ที่มาจากแซ่ของบรรพบุรุษ มาประกอบอักษรตัวแรกในป้ายชื่อร้านภาษาจีน หรือร้านตั้งซังเฮง (陈双兴) ลูกหลานของชาวจีนแต้จิ๋ว ที่ตั้งป้ายร้านภาษาไทยควบคู่กับป้ายภาษาจีน ซึ่งชื่อร้านภาษาไทยเป็นการทับเสียงอ่านจากชื่อร้านภาษาจีน โดยอักษรตัวแรก “ตั้ง (陈)” เป็นแซ่ของบรรพบุรุษเช่นเดียวกัน

กล่าวได้ว่า “แซ่” ที่ปรากฏอยู่ในป้ายชื่อร้านค้ายังคงเป็นตัวสะท้อนให้เห็นร่องรอยทางวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ความเป็นจีนที่ยังคงแฝงอยู่ในวิถีชีวิตของชาวไทยเชื้อสายจีนในปัจจุบัน แม้ว่าลูกหลานของชาวจีนอพยพรุ่นต่อ ๆ มาที่เกิดและเติบโตในประเทศไทยจะมีวิถีชีวิตที่ถูกผสมกลมกลืนเข้ากับบริบทสังคมไทย พูดสื่อสารด้วยภาษาไทย มองจากภายนอกแล้ว อาจไม่เห็นถึงความแตกต่างกับคนไทย แต่การที่ยังคงแซ่อยู่ในป้ายชื่อกิจการร้านค้าช่วยทำให้รู้ว่าเป็นร้านค้าของชาวไทยเชื้อสายจีน สะท้อนถึงความสำเร็จของบรรพบุรุษที่พยายามต่อสู้ดิ้นรนทำงานเพื่อสร้างรากฐานที่มั่นคงไว้ให้รุ่นลูกหลาน

แม้ว่าปัจจุบันนี้ ป้ายชื่อร้านที่บ่งบอก “แซ่” จะยังคงมีให้เห็น แต่ก็ปฏิเสธไม่ได้ว่าปัจจุบันมีจำนวนลดน้อยลงไป สาเหตุสำคัญลูกหลานคนรุ่นใหม่ที่สืบทอดกิจการต่อจากบรรพบุรุษไม่ได้ให้ความสำคัญกับการใช้แซ่ในชื่อร้านเหมือนในอดีต ประกอบกับการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมที่ทำให้เอกลักษณ์ความเป็นจีนบางอย่างเจือจางลง

7. สมาคมตระกูลแซ่กับบทบาทเชิงวัฒนธรรม

สมาคมตระกูลแซ่ เกิดขึ้นจากชาวจีนที่อพยพไปอาศัยยังพื้นที่ต่าง ๆ นอกแผ่นดินจีน เมื่อต้องเดินทางจากบ้านเกิดเมืองนอนมายังต่างบ้านต่างเมืองอาศัยอยู่ในสภาพแวดล้อมใหม่ที่ไม่คุ้นเคย ทำให้เกิดการรวมตัวของกลุ่มคนที่มาจากบ้านเกิดเดียวกัน เพื่อคอยช่วยเหลือซึ่งกัน เมื่อมีการรรวมตัวกันมากขึ้นจึงค่อยๆ กลายเป็นชุมชนของชาวจีนโพ้นทะเลแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ถือเป็นพื้นที่แรก ๆ ที่มีการก่อตั้งกลุ่มชุมชนชาวจีนโพ้นทะเลขึ้นจากชุมชนก็ค่อย ๆ เติบโตการเป็นองค์กรและเกิดเป็นสมาคมตระกูลแซ่ขึ้น

การก่อตั้งสมาคมตระกูลแซ่ในช่วงแรกเป็นการรวมตัวกันของคนที่อพยพมาจากหมู่บ้านเดียวกัน ถิ่นฐานเดียวกันหรือสายเลือดเดียวกันร่วมกันจัดตั้งเป็นสมาคมตระกูลขึ้นมาจากนั้นค่อยๆ พัฒนาเป็นกลุ่มสมาคมของชาวจีนโพ้นทะเลที่ประกอบอาชีพคล้ายกัน ตั้งเป็นหอการค้า องค์กร มูลนิธิ เป็นต้น และเพราะแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นแหล่งที่ชาวจีนโพ้นทะเลอพยพเข้ามาอาศัยเป็นจำนวนมาก ทำให้การรวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มสมาคมของชาวจีนโพ้นทะเลได้กลายเป็นอัตลักษณ์ที่สำคัญของสังคมชาวจีนโพ้นทะเลในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ในประเทศไทยเริ่มมีการตั้งศาลบรรพบุรุษตระกูลแซ่ของกลุ่มคนที่มีแซ่เดียวกันประมาณปี ค.ศ.1880 ต่อมาจึงได้ก่อตั้งเป็นสมาคมตระกูล สมาคมตระกูลของชาวจีนโพ้นทะเลเติบโตขึ้นอย่างมากหลังช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง มีการตั้งศาลบรรพบุรุษและสมาคมตระกูลอย่างต่อเนื่อง (Pan Shaohong , 2010, p.35)

ศาลบรรพชนของชาวจีนโพ้นทะเลไม่ได้เป็นเพียงสถานที่สักการะบรรพบุรุษ แต่ยังเป็นสถานที่สำหรับจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของชาวจีนโพ้นทะเลที่มีแซ่เดียวกัน หลังปี ค.ศ.1959 การจัดตั้งกลุ่มสมาคมตระกูลของชาวจีนโพ้นทะเลที่มีแซ่เดียวกันมีจำนวนมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด มีการรวมกลุ่มของชาวจีนโพ้นทะเลที่มีแซ่ต่างกันร่วมกันตั้งขึ้นเป็นสมาคมตระกูลขึ้นมาเพื่อร่วมกันพัฒนาและสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มสมาคมตระกูล เช่น สมาคมรวมสี่ตระกูลแซ่ ประกอบด้วยแซ่เล้า (หลิว 刘) แซ่กวน (กวน 关) แซ่เตียง (จาง 张) แซ่เช้า (จ้าว 赵)

สมาคมรวมหกตระกูลแซ่ ประกอบด้วยแซ่อึ้ง (หง 洪) แซ่กัง (เจียง江) แซ่เอง (เวิง 翁) แซ่ปึง (ฟัง 方) แซ่กง (กง 龚) แซ่อวง (วัง 汪) เป็นต้น จนถึงปี ค.ศ. 2005 มีจำนวนกลุ่ม องค์กรเครือญาติชาวจีนในประเทศไทยมากถึง 318 แห่ง (Pan Shaohong, 2010, p.35) ปัจจุบันประเทศไทยมีสมาคมตระกูลแซ่จำนวน 77 ตระกูลแซ่ (สหสมาคมตระกูลแซ่, มปป., ออนไลน์)

สมาคมตระกูลแซ่ ยังเป็นสิ่งที่แสดงถึงความพยายามในการสืบทอดวัฒนธรรมและเชื่อมโยงอัตลักษณ์ของชาวจีนโพ้นทะเลกับบรรพบุรุษของตนเองในประเทศจีน เช่น การจัดสถานที่สำหรับตั้งป้ายบรรพบุรุษของตระกูลแซ่ไว้ด้วยกันเพื่อเป็นสิริมงคลแก่ลูกหลาน

สมาคมตระกูลแซ่มีการจัดกิจกรรมเพื่อรักษาวัฒนธรรมของตระกูลตามประเพณีจีนแบบดั้งเดิมให้สืบสานต่อวัฒนธรรมอันดีงามให้รุ่นลูกหลานเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจในฐานะของลูกหลานชาวจีนโพ้นทะเล และเป็นการสังสรรค์สร้างความแน่นแฟ้นให้ลูกหลานรุ่นใหม่ได้รู้จักกัน เช่น การสร้างศาลบรรพบุรุษของตระกูล พิธีเซ่นไหว้บรรพบุรุษ กิจกรรมเดินทางกลับไปไหว้บรรพบุรุษที่ประเทศจีน การมอบทุนสนับสนุนการศึกษา การบริจาคเงินเพื่อการกุศล และการเชื่อมโยงความสัมพันธ์กับสมาคมตระกูลกับประเทศต่างๆ ในโลก รวมถึงการจัดทริปตามรอยบรรพบุรุษ เป็นต้น

8. สรุปและอภิปราย

“แซ่” (姓) คือสัญลักษณ์สำคัญที่บ่งบอกถึงรากเหง้าและอัตลักษณ์ความเป็นจีนของชาวไทยเชื้อสายจีน จากจุดกำเนิดในสังคมจีนโบราณที่สืบทอดจากฝ่ายมารดาในยุคสังคมมาตาธิปไตยสู่การเป็นสิ่งที่แสดงถึงสายตระกูลฝั่งบิดาในยุคปิตาธิปไตย “แซ่” เข้ามาพร้อมกับชาวจีนอพยพและหยั่งรากลึกในสังคมไทย

ในอดีตที่ยังไม่มีการใช้นามสกุล “แซ่” กลายเป็นเครื่องมือจำแนกคนจีนออกจากคนไทยพื้นถิ่น แต่จากนโยบายการผสมกลมกลืนในสมัยรัชกาลที่ 6 โดยเฉพาะการตราพระราชบัญญัติขนานนามสกุล พ.ศ. 2456 ได้กลายเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่ผลักดันให้ชาวจีนจำนวนมากเปลี่ยนมาใช้นามสกุลแบบไทย ทำให้เกิดการตั้งนามสกุลรูปแบบใหม่ที่มีทั้งคงเค้าของแซ่เดิมไว้ เพื่อรักษาความทรงจำและรากเหง้าของบรรพบุรุษ และการตั้งนามสกุลใหม่ที่ไม่มีเค้าของแซ่เดิม

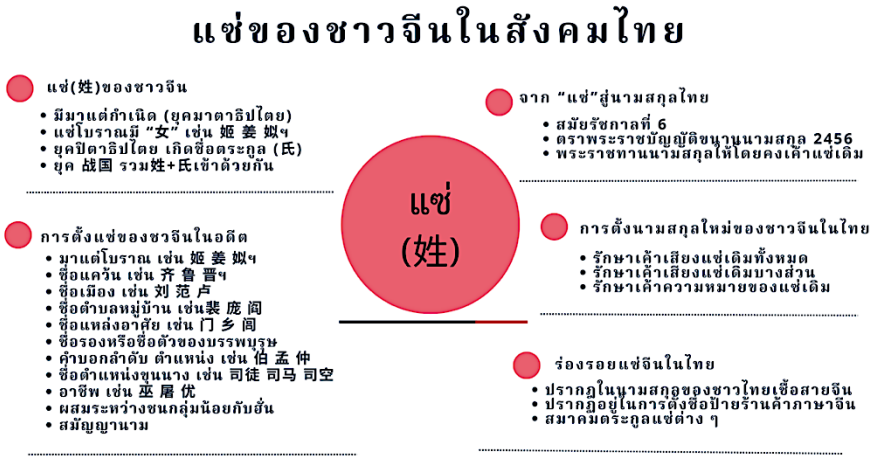
แม้ว่าบทบาทของการใช้ “แซ่” เพื่อทำหน้าที่เป็นนามสกุลของชาวไทยเชื้อสายจีนจะลดลง แต่ยังคงมีร่องรอยทางวัฒนธรรมการใช้แซ่ที่แฝงในสังคมไทย ทั้งในการตั้งนามสกุลใหม่ของชาวไทยเชื้อสายจีน ป้ายชื่อกิจการร้านค้า ที่ลูกหลานยังคงใช้สืบทอดมาถึงปัจจุบัน

รวมถึงบทบาทของสมาคมตระกูลแซ่ที่ยังคงรวมกลุ่มช่วยกันสืบทอดสานต่อประเพณีและวัฒนธรรมจีนไม่ให้สูญหายและเชื่อมโยงลูกหลานชาวจีนโพ้นทะเลไว้ไม่ให้ลืมรากเหง้าความเป็นจีนของบรรพบุรุษ

กล่าวโดยสรุป “แซ่” ของชาวจีนอพยพในประเทศไทยไม่ได้เป็นเพียงสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมจีนเพียงอย่างเดียว แต่ยังช่วยสะท้อนเรื่องราวการปรับตัว การผสมกลมกลืน และความพยายามในการธำรงรักษาอัตลักษณ์ของชาวไทยเชื้อสายจีนไว้ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของสังคม

9. องค์ความรู้ที่ได้รับ

“แซ่” ของชาวจีนไม่ได้ทำหน้าที่เพียงบ่งชี้ความสัมพันธ์ทางสายเลือดเท่านั้น แต่ยังสะท้อนถึงโครงสร้างทางสังคมของจีนในอดีต ภายหลังที่ชาวจีนอพยพและเข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยมีการปรับตัวให้กลมกลืนและสอดคล้องกับบริบทของสังคมไทย โดยการตั้งนามสกุลใหม่หรือการตั้งชื่อป้ายร้านค้าจะแฝงความเชื่อมโยงกับแซ่เดิมของบรรพบุรุษไว้ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการคงไว้ของอัตลักษณ์และความภาคภูมิใจในรากเหง้าความเป็นจีนของบรรพบุรุษ

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

ขจัด บุรุษพัฒน์. (2515). นโยบายผสมกลมกลืนของรัฐบาลไทยต่อชาวจีน. *วารสารสังคมศาสตร์*, 9(1), 11-34.

ถาวร สิกขโกศล. (2560). *แซ่อึ๊งและสายสกุลอาจารย์ป๋วย.* กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

มติชน. (9 กุมภาพันธ์ 2567). *10 แซ่ของชาวจีนที่มีใช้มากที่สุดในประเทศไทย*. แหล่งที่มา : https://www.matichon.co.th/social/news_4416699 (20 October 2025)

วนิดา เจริญสุข. (2532). นามสกุลของคนไทยเชื้อสายจีน : การวิเคราะห์ทางอรรถศาสตร์ชาติพันธุ์. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตวิทยทาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สกินเนอร์,จี.วิลเลี่ยม.(2564). *สังคมจีนในประเทศไทย: ประวัติศาสตร์เชิงวิเคราะห์* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : มติชน.

สหสมาคมตระกูลไทย.(มปป.) “สมาคมตระกูลแซ่ต่างๆ”. เข้าถึงได้จาก http://www.zonglianthai.com/index.php?langtype=th&pageid=th_18 (25 October 2025)

สำนักพระราชวัง กรมราชเลขานุการในพระองค์. (2560). *ชื่อและชื่อสกุลที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร พระราชทาน พุทธศักราช 2489 - 2559 เล่ม 2*. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด.

HANDIAN. (n.d.). *SHUO WEN JIE ZI* [说文解字]. Retrieved form https://www.zdic.net/hans/说文解字

HANDIAN. (n.d.). *TONGZHI* [通志]. Retrieved form https://www.zdic.net/hant/通志

He Xiaoming. (2003). *Names and Chinese culture* [姓名与中国文化]. Beijing, China: People’s Publishing House.

Pan Shaohong. (2010). *Migration and the development of Chinese clan associations in Thailand since 1945* [移民与1945年以来泰国华人宗亲组织的发展]. *Journal of Shantou University*, *26*(1), 35-41

Quanzhou Overseas Chinese History Museum. (2008). *How overseas Chinese occupational associations were formed* [海外华侨业缘社团是如何产生的]. Retrieved from https://www.qzhqg.com/qszs/831.htm

Xu Junyuan., Zhang, Zhanjun., & Shi Yuxin. (1991). *Chinese surnames* (2nd ed.) [中国人的姓氏（第二版）]. Hong Kong: Nanyue Publishing House.

Zhang Gang. (2004). *An explanation of Dao surnames* [说明道姓]. Beijing, China: All-China Federation of Industry and Commerce Press.

The Central People's Government of the People's Republic of China. (2021). *Release of the "2020 national name report"* [《二〇二〇年全国姓名报告》发布]. Retrieved from http://www.gov.cn/xinwen/2021-02/08/content_5585906.htm